

Jonathan Harris

Yeni Sanat Tarihi

Eleştirel Bir Giriş

Türkçesi: Evren Yılmaz

İçindekiler

Teşekkür	11
Giriş	
Hedefler ve Okurlar	19
Yeni, eleştirel, radikal, toplumsal	24
Terimler ve metinler	27
Okumalar, anlamlar, değerler ve politikalar	35
Sanat tarihi, radikal sanat tarihi ve gerçek tarih	40
Notlar	47
1 Radikal sanat tarihi: Geleceğine dönüş mü?	
Önyargılar, bakış açıları ve ilkeler	51
‘Yeni’ aslında ‘eski’ mi?	55
Politika, modernite ve radikal sanat tarihi	59
Yapı, irade ve sanat	64
Notlar	73
Seçilmiş kaynakça	76
2 Kapitalist modernite, ulus-devlet ve görsel temsil	
‘... diğer tarih türlerinden ayrı bir sanat tarihi olamaz’	80
‘Sanatın toplumsal tarihi’ içerisindeki unsurlar	83
Kurumlar ve ideolojiler	89
Anlamlar ve materyalizm	97
Notlar	106
Seçilmiş kaynakça	108

3 Feminizm, sanat ve sanat tarihi

Siyaset, konum, bakış açısı	112
Büyüklik, yaratıcılık ve kültürel değer	117
İdeolojiler, cinsel farklılık ve toplumsal değişiklik	123
Modernizm, modernite ve 1990'larda feminist sanat tarihi	130
Notlar	140
Seçilmiş kaynakça	143

4 Özneler, kimlikler ve görsel ideoloji

Psikanaliz ve 1960'lardan sonraki radikal politikalar	146
Benlik, cinsiyet, toplum ve kültür	152
Psikanaliz ve gösterge sistemleri	160
Görme, toplumsal düzen ve öznellik	164
Notlar	173
Seçilmiş kaynakça	175

5 Sanat ve toplumda yapılar ve anlamlar

Göstergeler, söylem ve toplum	178
İşaretler ve anlamlar	182
'Gerçeği' meydana getirmek ve maskelemek	187
Algı, anlatı ve 'görsel kültür'	195
Notlar	206
Seçilmiş kaynakça	207

6 Arayış: kesinlikler peşinde

Öznelerin ve yapıların ötesinde	210
Göstergeler, yüzeyler ve uygarlık	212
Siyaset, kültür ve postmodernizm	224
Doğayı işlemek	230
Notlar	240
Seçilmiş kaynakça	241

7 Temsil edilen cinsellikler

Madde ve materyalizm	246
Anlambilimsel/bedensel: Charles Demuth ve Rosa Bonheur	250
Beden ısıısı	260
İdealler meselesi	265
Notlar	276
Seçilmiş kaynakça	277

8 Sonuç: Radikal sanat tarihinin araçları ve amaçları

Sanat tarihinde radikalizm ve ‘kimlik-politikaları’	280
İrk ve temsil	286
Bedensel/estetik/yabanıl: bedenler ve siyahilik	296
‘Kuramlar ve yöntemler’ değil, ‘argümanlar ve değerler’	305
Notlar	308
Seçilmiş kaynakça	309
Dizin	310

1. Bölüm

Radikal Sanat Tarihi

Geleceğine dönüş mü?

Önyargular, bakış açıları ve ilkeler

Eleştirel, toplumsal ya da radikal sanat tarihi, ‘yeni sanat tarihi’ne tercih ettiğim terimler olarak konunun önceki tanımlarına bir karşıtlık veya en azından keskin bir zıtlık varsayar ve onlara göre daha ileri bir durumu ortaya koyduğu iddia edilir. Ortaya attığım bu ‘karşıtlık’a birkaç isim de verilmiştir: Sözcğelimi ‘egemen’, ‘kurumsallığın baskın olduğu’ ya da ‘geleneksel’ sanat tarihi gibi. Bunun yanında (tıpkı ‘modern’ gibi halen, pek çoğu reklamcılık retoriği ile bağlantılı olan, karşı konulamaz biçimde olumlu çağrışımlarla dolup taşan bir terim olan) ‘yeni’ karşısında, geniş ölçekte artık gereği kalmamış ve ‘günü geçmiş’ olduğundan reddedilen, elbette ‘eski olan’dır. Bu bölümün ilk kısmı bu ikili karşıtlık çiftlerinin (yeni/eski, radikal/geleneksel vs.) hazırlık kabilinden bir incelemesini sunar. Burada amaç, iyice vurgulanmalıdır ki, sonunda hangi sanat tarihçisinin, metnin ya da kavramın bu karşıtlıklar içerisinde tam anlamıyla ilk kategoriye mi ikincisine mi ait olduğunun kesinlikle açık olduğunu söyleyebilmek değildir.

Şimdi, radikal sanat tarihi alanında çalışanlar arasında, ne tür analitik ilkelerin ve yöntemlerin geçmişte (ve günümüzde) uygunsuz oldukları hususunda geçmişte (ve halen) geniş bir mutabakat olduğđ, bir dizi entelektüel, politik ve eğitimbilimsel nedene dayanan bir mutabakat olduğđ düşüncesindeyim. Bununla beraber bu müzakerenin tartışmalı yönü ya da semptomatik olarak sıklıkla ‘sanat tarihinde bir bunalım’ olarak adlandırılan şey zaman zaman (her iki yönde de) ihtiyatsız bir genelleştirme ve küçük bir kroki düzeyinde iş görmüştür.¹ Sanat tarihinde radikal ya da geleneksel, eski ya da yeni olarak sunulmuş geniş bir malzeme yelpazesinin daha detaylı bir biçimde ele alınması inaniyorum ki, bu bölümlemenin (adına her ne deniyorsa) her iki tarafındaki bazı öncülerin ekseriyetle teslim etmekte başarısız ya da gönülsüz olduğđ belirsizlikleri ve karmaşıklıkları açığa çıkaracaktır. Hem ‘geleneksel sanat tarihi’ hem de ‘radikal sanat tarihi’ kategorileri, fıkrimce hakiki çoğulluklar barındırırlar: Malzemeleri, varsayımlar, ilkeler ve uygulamalar açısından içeriden parçalanmış, bir hayli çeşitli ve kimi zaman da ihtilaflıdır.

T.J. Clark, daha önce de belirttiğim gibi 1974 yılında ‘yeninin peşinde aceleyle koşan’ çağdaş sanat tarihinin, yirminci yüzyıl başlarında disiplinde görülen gelişmelerin, hakiki bir radikal sanat tarihinin içinde barındırması gereken aslî unsurların çoğunu içerdiği noktasını gözden kaçırdığını savunmuştur. Bununla beraber Clark, Marksist bir bakış açısından konuşurken, cinsiyet meselesi ve görsel temsilin bağlantısını tartışmaya hazırlıklı değildir, ki bu bağlantı o zaman radikal sanat tarihinin diğer baskın kanadının merkezinde yer almaktadır.² Ancak Clark’ın pozisyonuyla ilgili cömert sayılabilecek bir yorum da onun bakış açısının tarihsel materyalist temelinin bazı feministlerin cinsiyet ve temsil ile ilgili çalışmalarına, örneğin ataerkilliğin tarihsel materyalist bir kuramının geliştirilmesine olan katkısıdır. Bu, sözgelimi Griselda Pollock’un çalışmalarını, özellikle de 1975 ve 1985 arasındaki dönemdekileri, nitelemenin elverişli bir yolu olabilir.³

Clark, 1974 tarihli makalesinde çağdaşı akademisyenlerin, kendisinin erken yirminci yüzyılda öznenin arkeolojisi dediği bir şeyi, ‘varsayımları ve bağlılıkları açığa çıkararak’ bir ‘eleştirel tarihi’ gereksindiklerini belirtmiştir.⁴ Marksist ve feminist sanat tarihinin kesinlikle açıklığa kavuşturduğu bir mesele onun kapsamlı politik bağlılıkları ve değerleridir. Clark’ın meselesi Warburg ya da Wölfflin’in veya Panofsky üzerine çalışmanın, onların Marksist olduğunu açığa çıkaracağı değildir (ve kesinlikle feminist olmadıklarını da). Onun meselesi daha ziyade, belli başlı bazı yönlerde sorgulamayı başlatan ve daha sonra da yürütenin daima bir toplumsal değerler ve ilgiler temeli olan entelektüel çalışma olduğudur. Bu tip kurucu ilkeler ve bakış açıları aynı zamanda, bu terim günümüzde tıpkı ‘ayırıcılık’ gibi sadece olumsuz çağrışımlar taşımaya meyletse de ‘önyargılar’ olarak tarif edilebilir (bunun nedeni kısmen onların, özellikle de 1970’lerden bu yana çokkültürlülük ve ‘siyaseten doğruluk’ dili ile bağlanmış olmasıdır).

Ancak akademik faaliyet alanı içerisinde, ‘önyargının’ ve ‘ayırıcılık’ın olumlu anlamlarının, inceleme gerektiren bir sorun ya da meselenin teşhis edilmesi ile başlayan bütün entelektüel ödevlerin kabul edilmesi ile ilgili vardır. Bu daima, kendisi için bu sorun ya da meselenin önemli olduğu gerçek bir kişi tarafından teşhis edilmiş bir sorun ya da meseledir -yani onların bu dünyayı ve onun içerisindeki belirli bazı şeylerin önemini anlama biçimlerine büyük ölçüde bağlıdır. Bütün entelektüel faaliyetlerin doğumu, bu nedenle bir kimsenin dünya görüşüne, bakış açısına ve onunla ilintili ilgi ve değerlerle kaçınılmaz biçimde bağlantılıdır. Marksist ve feminist sanat tarihçiler 1970’lerin başlarında temel dünya görüşlerini, bakış açılarını ve ilgilerini açıkça belirterek bunları kendi araştırmaları için en başta gelen güdülenme olarak görmüşler ve sıklıkla da bunu alenen ifade etmişlerdir.